

Muudan virren suomennos 1500-luvulta.

Upsalan yliopiston professorin, sittemmin Ruotsin arkkipiispan Laurentius Petri Gothuksen (1520—79) kirjoittamaksi otaksuttu 7-säkeistöinen valitusvirsi »Medhan wij leffue j werlden til» (noin v:lta 1572) tavataan ensi kerran suomeksi painettuna Jaakko Suomalaisen virsikirjassa (v. 1583) nimellä »Nijn cauan quin me eläm tääll», jossa koko 6. säkeistö ja osia 2:sesta, 4:nnestä ja 5:nnestä säkeistöistä on suomentajan käsialaa.¹ Mutta tästä virrestä on jo aikaisemmin tehty suomennosyritys. Se on erään ruotsalaisen teoksen »Euangelia och Epistlar, som effter sedwenior läsas eller siungas j Tiderna på alla Söndagar om året» (pain. Tukholmassa

¹ Ks. P. J. I. KURVINEN, Suomen virsirunouden alkuvaiheet v:een 1640, s. 139, 310 ja 378. Vrt. myös KUSTAA HALLIO, Suomalaisen virsikirjan virret, s. 767.

1567, Helsingin yliopiston kirjastossa sign. 795. VIII. 28) loppulehdelle kirjoitettuna, mutta se on jäänyt tähänastisilta virrentutkijoiltamme huomaamatta. Tohtori Olav D. Schalin on kiinnittänyt siihen huomiota väitöskirjassaan ja painattanut sen teoksensa »Kulthistoriska studier I» alkulaitokseen v. 1938 sivulle 181, tosin paikka paikoin väärin luetussa muodossa. Tämä suomennos on ikänsä ja kielensä puolesta sksi merkittävä, että se ansaitsee unohduksesta esille vetämisen ja uudestaan painattamisen alkuperäisessä muodossaan. Se sisältää ainoastaan 4 ensimmäistä säkeistöä näin kuuluvina:

Cofca me maan päällä elem tällä /
 niijn aiatelkam aina fen päällä /
 ette cuolema vaiuapi meitä /
 Cuolema caickille tiedäüä on /
 wan aica ia heitki (!) tiedämätön on /
 hen meidhen caicki fangixi otta /
 O iefu o iefu armadha meidhen päällä /

Quin me neithä vähim aiatelem /
 niijn tule yx wieras meidhen tygöm /
 ionga me cuolemaxi cutzum /
 ia fanoi (!) imhifillen /
 nyt finun pitä minua seuraman /
 näin minä caicki taldä pois eroithan /
 O iefu o iefu me turuamme finun tygös /

Cofca me teruen eläm tällä /
 mixemme muišta fielun päällä /
 iota fynden (!) tehden pinathan /
 me cadouaifsta calua ahkeroitzen /
 ia fielun ruan pois heittelen /
 ia näin aica tyhemydhes culu /
 O inhiminen o inh fen finun fielus vaftapi (!) pitä.

Rumis fe mullal peitheten /
 ia calu fivulle heitheten /
 mailma näin ylen annetan /
 Yftäüä (!) dauaran tafauat
 van madhon (!) rumin rateleuat /
 eij ylpäys meithä autha /
 O inh o inh cungas lule fielus tuleuan /

Käännös on oikeinkirjoituksen ja runomuodon puolesta paljon heikompi ja kömpelömpi kuin Jaakko Suomalaisen kädestä lähtenyt. Mutta harrastusta suomalaisten virren säkeiden sommitteluun ja alkutekstin

mukaiseen loppusointujen punontaan ei sen tekijältä ole suinkaan puuttunut. Kuka hän on ollut, siitä ei ole varmaa tietoa. Mainittakoon, että samaisessa ruotsalaisessa kirjassa on eräällä sisäsivulla (Johannes Kastajan päivän kohdalla) nimen merkintä, joka lieene luettava: »Sum Ego Vincentius laurentij». Muudan Vincentius oli Turussa Juhana herttuan hovissa linnansaarnaajana 1560-luvulla, niinkuin tohtori Schalin on huomauttanut.¹ Ei kuitenkaan ole sanottu, että se olisi virren suomentajan nimi.

V. Tarkiainen.

Referaatista I. selosteesta.

1. Suusanallinen ja kirjallinen esitys tapahtuu varsin monesti johonkin toiseen suusanalliseen, kirjalliseen tai sanapukaiseksi kuviteltavissa olevaan esitykseen nojautuvasti. Jokin tapahtuma esim. voidaan kyllä kertoa välittömästi sitä kuvaten ja perustamatta asianomaista esitystä mihinkään toiseen sanapukaiseen kuvaukseen, mutta aivan tavallista myös on, että kuvaus joudutaan esittämään muilta kuultuna tai jostakin luettuna. Sellaista suullista tai kirjallista esitystä, joka perustuu ja jonka eri tavoin enimmäkseen myös ilmoitetaan perustuvan johonkin toiseen kielelliseen esitykseen siten, että se sanoo saman tai ainakin suunnilleen saman kuin alkuperäinen, nimitetään tässä referaatiksi I. selosteeksi. Tosin on nykyisen kielenkäytön mukaista, että *selostetaan* muutakin kuin vain kieliasussa olevaa tai ollutta tekstiä, puhetta tai ajatuksia (joiden kuvitellaan esiintyvän tai esiintyneen sanapukuisina). Puhutaanhan näet myös kokousten, julkisten merkkitapahtumien, urheilukilpailujen yms. selostamisesta, mutta tällaisenkin kielenkäytön takana luultavasti on se käsitys, että asianomaisissa selostuksissa on yritetty niissäkin ikäänkuin sarjoa samaa, kuin itse selostettavat tapahtumat »sanoisivat» kuulijoille tai lukijoille, jos he olisivat seuraamassa niitä henkilökohtaisesti. Jäljempänä halutaan oppisana referaatti rajoittaa pelkästään ylempänä mainittuun suppeampaan tehtävään. Kuvatulla tavalla ymmärrettyä referaatti on siis kielitieteen termejä, vieläpä termi, joka sulkee piiriinsä melkoisen joukon varsin tärkeitäkin ja erityislaatuisia kielellisiä ilmaisutapoja. Hyvin laajasti ja jokapäiväiseen kielenkäyttöön tarkemmin liittyvästi ymmärrettynä referaatti joutuisi mielestäni käsittämään sellaistaikin, joka kie-

¹ OLAV D. SCHALIN Kulthistoriska studier I (Skrifter utgivna av Svenska littersällsk. i Finland CCCV), 1946, s. 35.